

Ілона СМАГЛІЙ

кандидат філологічних наук, м. Дніпро, Україна, 49130

ORCID: 0000-0002-9900-6167

berehotaku@gmail.com

Катерина ПЕРИНЕЦЬ

кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри мовної підготовки, Дніпровський державний медичний університет, пр. Дмитра Яворницького, 24, Дніпро, Україна, 49044

ORCID: 0000-0003-3221-3070

katrinperinets@gmail.com

Бібліографічний опис статті: Смаглій, І., Перинець, К. (2022). Концепт болю як репрезентант фрустраційних процесів мовної особистості (на матеріалі поетичних творів Світлани Йовенко). *Folia Philologica*, 3, 75–81, doi: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2022/3/11>

**КОНЦЕПТ БОЛЮ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТ
ФРУСТРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ
(НА МАТЕРІАЛІ ПОЕТИЧНИХ ТВОРІВ СВІТЛАНИ ЙОВЕНКО)**

У статті розглянуто особливості вираження концептосфери мовної особистості в ліричних творах української поетеси Світлани Йовенко. Концептосфера мовної особистості формується на етапі концептуалізації та категоризації, на якому картина світу конструюється за допомогою мови, а її репрезентація знаходить вираження на вербально-семантичному рівні, декодування якого відбувається завдяки аналізу індивідуального лексикону персонажа. У концептосфері відображаються різні фізичні та психологічні стани, характерні для образу мовної особистості. Одним із її домінуючих психологічних станів, що транслюється через вербально-семантичний рівень, є біль як універсальна ознака деструктивної взаємодії організму та довкілля. Способами його подолання стають захисні механізми, представлені у психології інтроєкцією, проєкцією, ретрофлексією та конфлюєнцією. Поезія С. Йовенко яскраво репрезентує конструювання образу мовної особистості. Виявлено, що основою у створенні картини світу її творчості стає концептосфера БІЛЬ, яка всеохопно презентує негативний стан мовної особистості як на фізичному, так і на психологічному рівнях. Концептосфера БІЛЬ ґрунтується на основі категоріально-лексичних сем, що репрезентують стан фрустрації мовної особистості. Концептосфера формується за допомогою оприявлення захисних механізмів, унаочнених через конфлюєнтний та проєктивний вектори у віршах С. Йовенко. Конфлюєнтний вектор стану мовної особистості в поезії авторки, що домінує за широтою семантичного оприявлення та повнотою характеристик, представлений через субстанціональну (лексика на позначення простору, предметності, онтичності), процесуальну семантику лексем. Проєктивний вектор знаходить відображення через субстанціональну (онтична, абстрактна), процесуальну семантику, акцентуючи на діях, ознаках, почуттях об'єкта.

Ключові слова: мовна особистість, концептосфера, категоріально-лексична сема, біль, конфлюєнтність, проєктивність.

Ihona SMAHLII

PhD in Philology, Dnipro, Ukraine, 49130

ORCID: 0000-0002-9900-6167

berehotaku@gmail.com

Kateryna PERYNETS

PhD in Philology, Lecturer at the Department of Language Training, Dnipro State Medical University, Dmytro Yavornytskyi ave, 24, Dnipro, Ukraine, 49044

ORCID: 0000-0003-3221-3070

katrinperinets@gmail.com

To cite this article: Smahlii, I., Perynets, K. (2022). Kontsept boliu yak reprezentant frustratsiinykh protsesiv movnoi osobystosti (na materialii poetychnykh tvoriv Svitlany Yovenko) [Pain concept as representation of frustrated processes of linguistic personality: a case study of Svitlana Yovenko's poetic works]. *Folia Philologica*, 3, 75–81, doi: <https://doi.org/10.17721/fovia.philologica/2022/3/11>

**PAIN CONCEPT AS REPRESENTATION
OF FRUSTRATED PROCESSES OF LINGUISTIC PERSONALITY:
A CASE STUDY OF SVITLANA YOVENKO'S POETIC WORKS**

The article outlines expression of the conceptual of linguistic personality in poetic works by the Ukrainian author Svitlana Yovenko. The sphere of concepts of linguistic personality is formed at the stage of conceptualization and categorization where the worldview is designed by means of language and representation of sphere of concepts finds expression at the verbal and semantic level. Decoding of the latter occurs through the analysis of the character's individual lexicon. Different physical and psychological states characteristic to the image of linguistic personality are displayed in the conceptual sphere. It was revealed that the conceptual sphere of PAIN is the basis for creating a picture of the world of her work, which comprehensively presents the negative state of the linguistic personality on both the physical and psychological levels. One of its dominant psychological states rendered on verbal and semantic level is pain as a universal sign of destructive interaction between an organism and the world around. Hence, protective mechanisms represented by introjection and extrajection become universalistic ways for overcoming it. S. Yovenko's poetry represents construal of the linguistic personality image. It is revealed that the conceptual sphere PAIN is based on categorial and lexical semes that represent the condition of linguistic personality frustration. The conceptual sphere is formed by means of detecting protective mechanisms shown clearly through confluent and projective vectors in verses by S. Yovenko. Confluent vector of linguistic personality state which is dominating by the width of semantic expression and completeness of descriptions is revealed through substantial (lexis for space, concreteness, ontic identification) and processual lexeme semantics. Projective vector finds its reflection through substantive (ontical, abstract), processual semantics focusing on actions, signs, feelings of object.

Key words: *linguistic personality, conceptual sphere, categorial-lexical sema, pain, confluence, projectivity.*

Актуальність проблеми. Мовна особистість – одне з ключових понять сучасної лінгвістики, широке функціонування якого засвідчило антропологічний вектор мовознавчих досліджень. Вивчення ментального простору людини, а саме базових концептів, що формують її картину світу, реалізуючи через текст її мовну свідомість, є актуальним та пріоритетним завданням мовознавства, зокрема когнітивної лінгвістики.

Один із яскравих прикладів виявлення концептосфери мовної свідомості репрезентовано в ліричних текстах відомої української поетеси Світлани Йовенко, представниці «молодшого

покоління» шістдесятників, яка сама визначила свій творчий шлях як працю довжиною в півсторіччя «на вітчизняну культуру й формування поетичного іконостасу української поезії» (Йовенко, 2010: 13). У її поезії, що «увібрала» настрої та атмосферу епохи другої половини ХХ – початку ХХІ ст. та оприявила крізь призму «жіночого» світовідчуття, актуалізовано базові для творчості С. Йовенко концепти: біль, страх, любов, смерть (Смаглій, 2017). Проте крізь призму когнітивної лінгвістики ці складники концептосфери поетеси ще не було досліджено, що свідчить про актуальність вибраної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Роботи Г. Богіна, Ю. Караулова, у яких був закладений генезис самої дефініції, стали методологічним підґрунтям для вивчення й аналізу цього явища сучасними вченими. Класичне визначення мовної особистості за Ю. Карауловим як «особистості, втіленої в мові (текстах) та через мову, особистості, реконструйованої в основних своїх рисах на основі мовних засобів» (Караулов, 2010: 38) стало поштовхом до виникнення різних підходів: *лінгвокультурологічного* (Воркачев, 2001; Маслова, 2001; Карасик, 2002), *когнітивного* (Кобрина, 2000; Болдырев, 2016), *психолінгвістичного* (Ляпон, 1995; Горелов, Седов, 1997; Сухих, 2004), *лінгвоперсоналогічного* (Иванцова, 2010; Загнітко, 2016), *лінгводидактичного* (Дика, 2016). Нові вектори вивчення феномену свідчать про багатогранність проблеми, репрезентують актуальність і своєчасність експлікації цього складного явища та промовисто демонструють міждисциплінарний характер поняття «мовна особистість».

Об'єктом дослідження у статті є категоріально-семантичні групи лексичних одиниць, що вербалізують концептосферу *БІЛЬ* як репрезентант фрустраційного стану мовної особистості в поезії С. Йовенко.

Предметом дослідження є способи категоризації понять, що утворюють інтелектуальні й образно-ціннісні складники цієї концептосфери в лексико-семантичній системі ліричних творів С. Йовенко.

Метою роботи є розгляд на матеріалі поетичних творів С. Йовенко концепту *БІЛЬ* як репрезентанта фрустраційних процесів мовної особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Спираючись на Ю. Караулова про те, що мовна особистість складається з тривірневої структури (вербальної – власне мовної, що поєднує лексичну та граматичну наповненість; тезаурусної – уявлень про картину світу, що відображаються в наборі концептів, ідей, понять; прагматичної – інтенцій, цілей і мотивів, що дають імпульс створенню тексту) (Караулов, 2010: 39), зосередимося на такому складнику тезаурусного рівня, як матриця концептів, що є ядерним елементом картини світу мовної особистості. Зазначимо, що функціонування кожного прошарку цієї парадигми не може бути

ізолюваним одне від одного, проте на особливу увагу заслуговує когнітивний рівень, на якому відбуваються процеси концептуалізації та категоризації, коли у свідомості людини світ конструюється за допомогою мови (Болдырев, 2016: 10). Таким чином, концепт крізь призму когнітивної лінгвістики тлумачиться як глобальна одиниця розумової діяльності людини, а їх сукупність утворює його концептосферу, своєю чергою мова стає одним із засобів доступу до свідомості людини, її концептосфери (Попова, Стернин, 2007: 14).

У віршах С. Йовенко центральне місце посідає лексема *біль* та її референти, що засвідчують фрустраційний стан мовної особистості (розпач, сум, ненависть, безпомічність, сором, втрата, самотність, зрада, безсилля, заздрість, гнів, страх тощо), які є реакціями на порушення базових метапотреб. Номінативний обсяг концептуальної системи *біль* утворюється семантикою певних категорій прилеглих лексичних одиниць, зокрема субстанціональної та процесуальної.

У межах субстанціональної виокремлюються ознаки онтичності *біль* у *сповитку* («Ліричний відступ для батька й матері») та абстрактності з означеннями *біль коханий* («Пів-Киева у присмерку стоїть»), *чужий зустрічний біль* («Фрази»), *живлющий біль* («Не дай мені тебе забути»). За допомогою процесуальної семантики поетеса створює динамічну картину: *слова, які болять* («Серцем рівні», «Райнер-Марія Рільке», «Коли в Глен Спей заходить ніч»), *життя, що болить* («Жити, докіль живеться»), *погляд «болючо-синій», болем протятий нерушій усміх* («Потерпи дорогий»), *біль, який не дає забути* («Якщо я скажу»), *розпинає біль* («Не торкайся мене! Відійди...»), *«болі ран незажилих», «на спомині біль»*. Більшість назв із семою *біль* містять онтичну ознаку та мають виразну фрустраційну оцінку семантику, яка сприяє розширенню ідейно-тематичного спектру поетичних творів автора: *«Біль бездомних серед лану», «Незбагненна процесія болю»*.

Розпізнаванню конотатів концептосфери *БІЛЬ* допомагають виявлені в ліричних текстах вектори вираження душевного болю. Номінативний обсяг ядерної зони *БОЛЮ* при цьому розширюється іншими лексичними одиницями, які становлять художню картину, перебуваючи

в логічних і граматичних зв'язках у фреймі певного контексту. Зокрема, **конфлюєнтний вектор** поведінки мовної особистості в поезії С. Йовенко репрезентується через ототожнення першої зі світом, що передбачає злиття суб'єкта зі світом, погане розпізнавання власних потреб. Твори чорнобильської тематики є показовими у плані зображення душевного болю суб'єкта в поезії С. Йовенко, пов'язаного з фрустрацією метапотреби в безпеці (збірка «Віч-на-віч» (Йовенко, 1989b)).

Субстанціональна семантика досліджуваної концептосфери оприявнюється через лексику на позначення простору (*зона, пустеля*), предметності з деструктивними характеристиками (*зола, вітер, природа, місто, вікно, звук, деталь*), онтичності (*господар, режисер, хлопці, душі, патруль*), абстрактності (*смерть, безодня, щастя-страждання, тиша, твалт, ганьба, лют, непам'ять, голос, стогони, ридання*). Конфлюєнтний вектор реалізується через проєктування суб'єктом цих семантичних міт на себе: «*Все в мені – зола й пустеля*» (Йовенко, 1975: 51).

Лексика на позначення предметності поділяється на антропонімічну (*місто, будинок, квартира, надгробок, кладовище*) і природну (*природа, сосни, вітер, проміння*). Характеристика предметності вибудована в одному ракурсі зі значенням вмирання, розпаду, руйнування: *обпалені (хлопці), вогняна (сльоза), сирітський (плач), (мертве) місто, покинутий (будинок), вибиті (вікна), болісна (струна), отруєне (борошно), осінній (цвинтар), колючий (дріт), спотворена (природа), посивілі (кульбаби), мстиве (поле), поховані (сосни), мертві (крони), смертельний (вітер), смертоносне (проміння), мертва (тиша), самотній (пагорб)*. Акцент уваги мовної особистості на деталях руйнування світу, з яким вона себе ототожнює, свідчить про глибокі фрустраційні процеси.

Мазохістські комплекси та прагнення до саморуйнування у ракурсі кофлюєнтного вектору поведінки реалізують рядки «...*Чом притягальна зона, як магніт, / як місце вбивства – карному злочинцю*» (Йовенко, 1975: 51). Вибудовується асоціативний зв'язок: смертельна зона = місце вбивства, стан героїні = стан злочинця. У такий спосіб репрезентовано дилему злиття суб'єкта із зовнішнім середовищем, у якому є жертви (*зона*) і злочинці

(*люди*). Згідно з трактуванням З. Фрейда свідомості як сприйняття подразників зовнішнього світу, а також «почуттів задоволення й незадоволення, які можуть походити лише зсередини нашого психічного апарату» (Фрейд, 2006: 730), можна зіставити біль та основу свідомості автора, що є підґрунтям мовної особистості, оскільки цей стан утілений у віршах С. Йовенко та в її переживаннях, про які вона пише в численних працях та інтерв'ю.

Лексика на позначення абстрактності характеризується: *смертна (година), жорстокий (час), спізнений (біль), колишнє (життя), тоскна (самота), пустинна (самота), не скупа (путь), полум'яне (дерзання), гірка (печаль), жагуча (мука)*. Невелика кількість абстрактної лексики акцентує увагу на зовнішніх об'єктах, що формують абрис художнього світу.

Процесуальна семантика лексем оприявлена в метафоричних перенесеннях: *розверз (безодню бід), «смерть моя / Візьме в обійми його» (Йовенко, 1989а: 83), прострілює (проміння), цідиться (час), не спинає (дозконтроль), світало, пролітають, стрічають, струснуло (землю), вмерла (глиця), поглинає (зона), впаде (завіси шовк)*. Семантика онтичності зазначена антропними компонентами на позначення подієвості: *наснілося, розтріснув, зарідав, засміявся, чувся щасливішим, голосила, п'ють (труту), хилить (оковиту), п'єм (біль)*. У межах ядра подієвості виокремлюється суб'єдро із семами на позначення заперечення: *я не молю, не сміються, не ходять, не збагнемо, не впізнаєм, не мовчать, не йде*.

Концептосфера **БІЛЬ** в поезії С. Йовенко розширюється за рахунок лексики **проективного вектору** поведінки, що передбачає ситуацію, коли суб'єкт приписує оточенню свої бажання, емоції. Найчастіше приписуються ті стани та якості, за які суб'єкт не хоче брати відповідальність, що призводить до його відсторонення від оточення. У поезії це втілено на лексико-семантичному рівні з акцентом на діях, ознаках, почуттях об'єкта, що входить до концептосфери **БІЛЬ**.

У віршах поетеси збірок «Любов і Смерть», «Нерозкритий конверт» продуктивною є проєкція на *Ви, ти, чоловік, коханий, милий, ім'я, жінка*, тобто на онтичну лексику субстанціональної семантики, що реалізує проєктивний вектор. У віршах «О, ім'я Ваше – стогін!»,

«Твоє ім'я» ономастичний компонент *ім'я* містить конотації, які складають семантичну мережу концептосфери *БІЛЬ*: *ім'я – стогін, ім'я – слід, ім'я – степ, ім'я – біль*.

Абстрактність як семантична ознака субстанціональності реалізована лексемами *поезія, віриш, сміх, зло, вседозволеність, життя, безсоння, воля, радість, гнів, омертвіння, вбивство*. Ця категорія представлена в поезії без означень, проте з відповідними дієсловами, що зміщує акцент у бік динаміки об'єкта та суб'єктно-об'єктних відношень загалом.

Ці відношення реалізовані за допомогою процесуальної семантики. У цьому ракурсі вона стає чинником, що зумовлює стан суб'єкта, який усвідомлює чужу присутність, однак не може контролювати це: «*та от озветься знову, / усе назве по імені за мить, / спустошить, / приголомшить / і – болить...*» (Йовенко, 2010: 46); «*Ти ідеши по саперному полю, / зорі дивляться лагідно-русі, я боюсь, ти хитнешися від болю, – я з тобою – і я підірвуся*» (Йовенко, 2010: 443); «*Тільки болю твого – не присплю. / Тільки доли – не переінакишу*» (Йовенко, 2010: 324); «*Що можу я змінити?*» (Йовенко, 1987: 46); «*Тільки нащо / ця воля мені?!*» (Йовенко, 1987: 64). Суб'єкт поезії С. Йовенко перекладає відповідальність за стосунки на об'єкт, названий *ти*, що засвідчує виявлення відповідного вектора поведінки.

Отже, принцип антропоцентризму, споріднюючи лінгвістику та психологію, дає змогу розглядати феномен мовної особистості як багаторівневу структуру, що складається з вербального, тезаурусного та прагматичного рівнів. До парадигми тезаурусу належить матриця концептів, які стають наріжним елементом її картини світу. Концепт як глобальна одиниця

розумової діяльності людини своєю сукупністю утворює концептосферу, що репрезентується через мову.

Однією з домінантних концептосфер стає *БІЛЬ*, який всеохопно презентує негативний стан мовної особистості як на фізичному, так і на психологічному рівнях, є базисом у створенні її картини світу. Вона оприявнюється за допомогою вербальних засобів ліричних текстів через вектори вираження душевного болю, запропоновані психологом О. Моховиковим (Моховиков, 2001; 2003). Номінативний обсяг концептосфери *БІЛЬ* при цьому розширюється її референтами, які становлять художню картину, перебуваючи в логічних і граматичних зв'язках у віршах С. Йовенко.

Висновки. Унаслідок аналізу категоріально-семантичних груп лексичних одиниць, які вербалізують концептосферу *БІЛЬ* як репрезентант фрустраційного стану мовної особистості в поезії С. Йовенко, можемо зазначити, що *конфлюентний вектор* стану мовної особистості в поезії мисткині репрезентовано через субстанціональну (лексика на позначення простору, предметності, онтичності), процесуальну семантику лексем. Цей вектор домінує за широтою семантичного оприявлення та повнотою характеристик. *Проективний вектор* оприявлено з акцентом на діях, ознаках, почуттях об'єкта через субстанціональну (онтична, абстрактна), процесуальну семантику. Характерною рисою у виявленні цього вектора є мінімальна кількість означень із переважанням дієслів.

Перспективу дослідження вбачаємо в подальшому розробленні концептосфери *БІЛЬ* у різних ліричних текстах із позиції психолінгвістики та в аналізі ретрофлексивного й інтроєктивного векторів вираження стану мовної особистості в поезії С. Йовенко.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Болдырев Н. Когнитивные схемы языковой интерпретации. *Вопросы когнитивной лингвистики*. 2016. № 4. С. 10–20.
2. Воркачев С. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании. *Филологические науки*. 2001. № 1. С. 64–72.
3. Горелов И., Седов К. *Основы психолингвистики*. Москва : Лабиринт, 1997. 220 с.
4. Дика Н. Реалізація концепту мовної особистості у сучасній лінгводидактиці. *Педагогічний процес: теорія і практика. Серія «Педагогіка»*. 2016. № 2 (53). С. 32–36.
5. Загнітко А. Мовна особистість в епістолярному дискурсі: типологія лінгвоіндивідуацій і лінгвоіндивідуалізацій. *Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах*. 2016. № 33. С. 58–71.
6. Иванцова Е. О термине «языковая личность»: истоки, проблемы, перспективы использования. *Вестник Томского государственного университета*. 2010. № 4 (12). С. 24–32.

7. Йовенко С. *Обличчя вітру*. Київ : Дніпро, 1975. 111 с.
8. Йовенко С. *Бузок у січні*. Київ : Радянський письменник, 1977. 159 с.
9. Йовенко С. *Нерозкритий конверт*. Київ : Молодь, 1987. 122 с.
10. Йовенко С. *Безсмертя ластівки*. Київ : Дніпро, 1989. 487 с.
11. Йовенко С. *Віч-на-віч*. Київ : Радянський письменник, 1989. 110 с.
12. Йовенко С. *Любов і Смерть*. Київ : Ярославів Вал, 2010. 720 с.
13. Карасик В. *Языковой круг: личность, концепты, дискурс*. Волгоград : Перемена, 2002. 477 с.
14. Караулов Ю. *Русский язык и языковая личность*. Москва : ЛКИ, 2010. 264 с.
15. Кобрин Н. Когнитивная лингвистика: истоки становления и перспективы развития. *Когнитивная семантика* : материалы Второй международной школы-семинара по когнитивной лингвистике, г. Тамбов, 11–14 сентября 2000 г. : в 2 ч. Тамбов : Тамбовский государственный университет имени Г.Р. Державина, 2000. Ч. 2. С. 170–175.
16. Ляпон М. Языковая личность: поиск доминанты. *Язык – система. Язык – текст. Язык – способность* : к 60-летию члена-корреспондента РАН Ю.Н. Караулова / ред. : Ю. Степанов, Е. Земская, А. Молдован. Москва : Институт русского языка РАН, 1995. С. 260–276.
17. Маслова В. *Лингвокультурология*. Москва : Академия, 2001. 208 с.
18. Моховиков А. Психическая боль, природа, диагностика и принципы гештальттерапии. *Московский психотерапевтический журнал*. 2003. № 4. С. 104–127.
19. Моховиков А. *Суицидология: прошлое и настоящее. Проблема самоубийства в трудах философов, социологов, психотерапевтов и в художественных текстах*. Москва : Когито-Центр, 2001. 274 с.
20. Попова З., Стернин И. Когнитивная лингвистика. Москва : АСТ ; Восток-Запад, 2007. 314 с.
21. Смаглий І. *Авторська свідомість та своєрідність її поетичного вираження в поезії Світлани Йовенко* : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 ; Бердянський державний педагогічний університет. Бердянськ, 2017. 226 с.
22. Сухих С. *Личность в коммуникативном процессе*. Краснодар : ЮИМ, 2004. 156 с.
23. Фрейд З. *Я и Оно*. Москва : Эксмо, 2006. 864 с.

REFERENCES:

1. Boldyrev, N. (2016). Kognitivnye shemy yazykovoy interpretatsii [Cognitive layouts of linguistic interpretation]. *Voprosy kognitivnoy lingvistiki – Questions of cognitive linguistics*, no. 4, pp. 10–20 [in Russian].
2. Vorkachev, S. (2001). Lingvokulturologiya, yazykovaya lichnost, kontsept: stanovlenie antropotsentricheskoy paradigmy v yazykoznanii [Linguistic culture, linguistic personality, concept: the formation of anthropocentric paradigm in linguistics]. *Filologicheskie nauki – Philological sciences*, no. 1, pp. 64–72 [in Russian].
3. Gorelov, I., Sedov, K. (1997). *Osnovy psiholingvistiki [Fundamentals of psycholinguistics]*. Moscow: Labirint, 220 p. [in Russian].
4. Dyka, N. (2016). Realizatsiia kontseptu movnoi osobystosti u suchasni linhvodydakytytsi [Realization of linguistic personality concept in modern linguodidactics]. *Pedahohichnyi protses: teoriia i praktyka. Seriya “Pedagogiya” –Teaching process: theory and practice. Series “Pedagogy”*, no. 2(53), pp. 32–36 [in Ukrainian].
5. Zahnitko, A. (2016). Movna osobystist v epistoliarnomu dyskursi: typolohiia linhvoindividuatsii i linhvoindividualizatsii [Linguistic personality in the epistolary discourse: the typology of linguistic indications and linguoindividualizations]. *Humanitarna osvita v tekhnichnykh vyshchyykh navchalnykh zakladakh – Humanitarian education in technical higher educational establishments*, no. 33, pp. 58–71 [in Ukrainian].
6. Ivantsova, E. (2010). O termine “yazykovaya lichnost”: istoki, problemy, perspektivy ispolzovaniya [About the term “linguistic personality”: origins, problems, prospects for using]. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta – Tomsk State University Journal*, no. 4(12), pp. 24–32 [in Russian].
7. Yovenko, S. (1975). *Oblychchia vitru [Face of the wind]*. Kyiv : Dnipro, 111 p. [in Ukrainian].
8. Yovenko, S. (1977). *Buzok u sichni [The lilac in january]*. Kyiv : Radianskyi pysmennyk, 159 p. [in Ukrainian].
9. Yovenko, S. (1987). *Nerokrytyi konvert [Unopened envelope]*. Kyiv : Molod, 122 p. [in Ukrainian].
10. Yovenko, S. (1989a). *Bezsmertia lastivky [Immortality of the swallow]*. Kyiv : Dnipro, 487 p. [in Ukrainian].
11. Yovenko, S. (1989b). *Vich-na-vich [Face to face]*. Kyiv : Radianskyi pysmennyk, 110 p. [in Ukrainian].
12. Yovenko, S. (2010). *Liubov i Smert [Love and Death]*. Kyiv : Yaroslaviv Val, 720 p. [in Ukrainian].
13. Karasik, V. (2002). *Yazykovoy krug: lichnost, kontsepty, diskurs [Language circle: personality, concepts, discourse]*. Volgograd : Peremena, 477 p. [in Russian].
14. Karaulov, Yu. (2010). *Russkiy yazyk i yazykovaya lichnost [The Russian Language and linguistic personality]*. Moscow: LKI, 264 p. [in Russian].
15. Kobrina, N. (2000). Kognitivnaya lingvistika: istoki stanovleniya i perspektivy razvitiya [Cognitive linguistics: origins and development prospects]. *Kognitivnaya semantika: materialy Vtoroy mezhdunarodnoy shkoly-seminara*

po kognitivnoy lingvistike [Cognitive semantics: Materials of the Second International School-Seminar on Cognitive Linguistics]. (Tambov, September 11–14, 2000), in 2 vols. Tambov : Tambov State University named after G.R. Derzhavin, vol. 2, pp. 170–175 [in Russian].

16. Lyapon, M. (1995). Yazykovaya lichnost: poisk dominanty [The language personality: search for dominant]. *Yazyk – sistema. Yazyk – tekst. Yazyk – sposobnost': k 60-letiyu chlena-korrespondenta RAN Yu.N. Karaulova* [Language is a system. Language is text. Language is ability: to the 60th anniversary of the corresponding member of the RAN Yu.N. Karaulov] / ed. by Yu. Stepanov, E. Zemskaya, A. Moldovan. Moscow : Russian Language Institute of the Russian Academy of Sciences, pp. 260–276 [in Russian].

17. Maslova, V. (2001). *Lingvokulturologiya* [Linguoculturology]. Moscow : Akademiya, 208 p. [in Russian].

18. Mokhovikov, A. (2003). Psikhicheskaya bol, priroda, diahnostika i printsipy heshtalterapii [The psychic pain, nature, diagnosis and principles of gestalt therapy]. *Moskovskiy psikhoterapevticheskiy zhurnal – Moscow Psychotherapeutic Journal*, no. 4, pp. 104–127 [in Russian].

19. Mokhovikov, A. (2001). *Suitsidolohiia: proshloie i nastoiashcheie. Problema samoubyistva v trudakh filosofov, sotsiologov, psikhoterapevtov i v khudozhestvennykh tekstakh* [Suicidology: the past and present. The problem of suicide in writings of philosophers, sociologists, psychotherapists and literary texts]. Moscow : Kohyto-Tsentr, 274 p. [in Russian].

20. Popova, Z., Stermin, I. (2007). *Kognitivnaya lingvistika* [Cognitive linguistics]. Moscow: AST; Vostok-Zapad, 314 p. [in Russian].

21. Smahlii, I. (2017). *Avtorska svidomist ta svoieridnist yii poetychnoho vyrazhennia v poezii Svitlany Yovenko* [The author's consciousness and its poetic expression in Svetlana Yovenko's poetry]. Candidate's thesis. Berdiansk : Berdianskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet, 226 p. [in Ukrainian].

22. Sukhikh, S. (2004). *Lichnost v kommunikativnom protsesse* [A personality in the communicative process]. Krasnodar : YuIM, 156 p. [in Russian].

23. Freid, Z. (2006). *Ya i Ono* [I and It]. Moscow : Eksmo, 864 p. [in Russian].